

Perspectievennota 2023-2026

Waterschap Rijn en IJssel

PPN op hoofdlijnen (samenvatting)

De PPN kijkt vooruit, en dat is dit jaar moeilijker dan ooit. De disruptie in de macro-economische ontwikkelingen (zoals de stijging van grondstof- en energieprijzen) is buitengewoon groot en niet voorspelbaar. Daarin spelen de oorlog in de Oekraïne en de naweeën van Corona mee. We zien de landelijke arbeidsmarkt krap worden (vooral nog weten we -met extra inspanning- binnen ons waterschap de meeste vacatures goed te vullen). Ook al valt het voor ons waterschap nu nog mee, een aantal functies krijgen we nu al moeilijker of niet vervuld, terwijl de opgaven en ambities voor ons waterschap -ook door het net vastgestelde nieuwe waterbeheerprogramma- toenemen en complexer worden. Verder is 2023 het jaar van de verkiezingen, waar we als waterschap weer een nieuwe politieke kleur krijgen. Desalniettemin moet richting gegeven worden aan de financiële en inhoudelijke koers voor de komende jaren. In deze PPN is de impact van de bovengenoemde ontwikkelingen vooral financieel. Vooral nog is er geen aanleiding om de doelstellingen van het WBP te herzien. Wel zien we dat de landelijke ontwikkelingen aanleiding kunnen zijn om in de toekomst een herijking van de opstelling van het waterschap te overwegen. Ook ontstaat landelijk een discussie over de KRW, met name daar waar het de doelstellingen betreft waar de waterschappen beperkt invloed op hebben.

Voor de ontwikkelingen binnen Bedrijfsvoering is met name onze aanpak voor de digitale transformatie verder uitgewerkt, maar ook de Wet Open Overheid en de Omgevingswet bepalen in grote mate hoe wij als waterschap onze primaire taken uitvoeren.

Voor de inzet van de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid wordt voorgesteld de afschrijvingstermijnen aan te passen. Dit doen we middels het componentenstelsel, nieuwe investeringen worden met de nieuwe afschrijvingstermijnen afgeschreven. We nemen de voorgestelde afschrijvingstermijnen van de Unie van Waterschappen over met een afwijking voor het component Civiel, deze schrijven we af in 50 jaar i.p.v. het Unie voorgestelde 25 jaar. Dit is variant 2 wat genoemd wordt in bijlage 2 van het voorstel PPN 2023-2026.

Inhoudsopgave

PPN op hoofdlijnen (samenvatting)	2
1 Inleiding	4
1.1 Nieuw Waterbeheerprogramma	4
1.2 Leeswijzer	4
2 Omgevingsanalyse	5
2.1 Algemene ontwikkelingen	5
2.2 Nieuwe landelijke kaders	6
2.3 Risicoparagraaf	6
3 Klimaatrobuust gebied	8
3.1 Voorraadbeheer	8
3.2 Stedelijk gebied	9
3.3 Weersextremen	9
3.4 Systeem op orde	10
4 Veilig gebied	11
4.1 Beheer op Maat	11
4.2 Inzicht in sterkte keringen	12
4.3 Versterking waterkeringen	12
4.4 Aangrenzend areaal	12
4.5 Sterke adviseur in de ruimtelijke ordening	13
4.6 Overstromingsinformatie	13
5 Gezonde leefomgeving	14
5.1 Goede Waterkwaliteit, ecologie en biodiversiteit: inrichting, onderhoud en beheer watersysteem	15
5.2 Een duurzame en doelmatige (afval)waterketen: inrichting, beheer en onderhoud van de afvalwaterketen	17
5.3 Functies en emissies vormen geen belasting: monitoring waterkwaliteit en reductie emissies van derden	19
6 Circulaire economie & Energietransitie	21
6.1 Circulaire Economie	22
6.2 Energietransitie	23
7 Bedrijfsvoering	24
7.1 Digitale transformatie	24
7.1.1 Digitale samenwerking	25
7.1.2 Waterinformatie en data gedreven werken	25
7.1.3 Informatieveiligheid, privacy en ethiek	25
7.1.4 Toekomstgerichte organisatie	26
7.2 Omgevingswet	26
7.3 Continu ontwikkelen	27
8 Financiële consequenties en meerjarenraming	28
8.1 Ontwikkeling baten	29
8.2 Ontwikkeling lasten	30
8.3 Afschrijvingsbeleid	31
8.4 Ontwikkeling weerstandsvermogen	34
8.5 Ontwikkeling schuldpositie	34

1 Inleiding

Met de perspectievennota (PPN) verkent het waterschapsbestuur de beleidsmatige en financiële kaders voor de middellange termijn en stelt de financiële kaders vast voor het komende begrotingsjaar. De basis hiervoor is het Waterbeheerprogramma 2022-2027 (WBP). Het WBP is inmiddels van kracht en de PPN concretiseert de beschreven doelen en activiteiten tot en met 2026. Na vaststelling van de PPN worden de kaders concreet uitgewerkt in de begroting en de bijbehorende meerjarenraming.

1.1 Nieuw Waterbeheerprogramma

In het Waterbeheerprogramma 2022-2027 staat beschreven wat de doelen zijn voor de komende zes jaar in de Achterhoek en Liemers en hoe het waterschap deze wil halen. Naast het uitvoeren van kerntaken zijn het aanpassen van de leefomgeving aan de gevolgen van klimaatverandering en waterveiligheid de grootste prioriteiten. Ook een schone leefomgeving en de circulaire economie en energietransitie staan hoog op de agenda. Dit heeft geleid tot vier inhoudelijke thema's:

- Veilig gebied
- Klimaatrobuust gebied
- Gezonde leefomgeving
- Circulaire economie en Energietransitie

Het WBP is recent vastgesteld. Dit schept enerzijds de verwachting dat voor de inhoudelijke thema's weinig is veranderd, anderzijds is dit de eerste PPN die conform het nieuwe WBP wordt vormgegeven. Daarmee is voor de komende perspectievennota een nieuwe invalshoek van kracht, met nieuwe thema's, doelen en activiteiten. De inspanningen die invulling geven aan de activiteiten dragen uiteindelijk weer bij aan het behalen van de vastgestelde doelen. De perspectievennota biedt het jaarlijkse overzicht om hier in samenhang op te kunnen sturen.

1.2 Leeswijzer

De opbouw van de PPN is gebaseerd op het Waterbeheerprogramma. In de hoofdstuk 3 tot en met 6 worden de thema's uit het WBP een voor een doorgelopen, waarbij opgavegericht wordt geëvalueerd wat de huidige stand van zaken is, welke ontwikkelingen te verwachten zijn en wat het meerjarenperspectief is. Bij deze beschrijving wordt ook expliciet aangegeven of er aanleiding is om de WBP-doelstelling aan te passen (afwijkingen t.o.v. het WBP) en wordt op hoofdlijnen een doorkijk gemaakt naar (de begroting van) 2023.

Dit wordt voorafgegaan aan de omgevingsanalyse in hoofdstuk 2. Hier wordt ingegaan op nieuwe landelijke kaders, algemene ontwikkelingen (ontwikkelingen m.b.t. onze primaire taak worden weergegeven in hoofdstuk 4) en een risicoparagraaf. Hoofdstuk 7 zoomt in op het onderdeel bedrijfsvoering en daarin de knelpunten en voortgang op de verschillende opgaven. Tot slot wordt in het in financiële hoofdstuk 8 ingegaan op de baten, lasten, afschrijvingen, weerstandsvermogen en schuldpositie. Tezamen levert dit de Perspectievennota 2023-2026 op.

2 Omgevingsanalyse

Om een goede vooruitblik te maken naar de komende vier jaar, is het belangrijk om ontwikkelingen om ons heen scherp te krijgen. Voor wat betreft de inhoudelijke kaders voor ons als waterschap brengen we in beeld wat de nieuwe beleidsontwikkelingen zijn (paragraaf 3.1). Daarnaast zijn er maatschappelijke trends waar we als overheidsorganisatie de effecten van voelen (paragraaf 3.2).

2.1 Algemene ontwikkelingen

O.a. met het college samen is een inventarisatie gedaan van ontwikkelingen om ons heen. Onderstaand overzicht vat de voor ons waterschap belangrijkste ontwikkelingen samen. Het overzicht wordt in de tekst toegelicht.

Economische omstandigheden

De economische omstandigheden zijn minder stabiel dan in voorgaande jaren, en dus moeilijk voorspelbaar.

- Er is voor het eerst sinds jaren sprake van een sterk oplopende inflatie, aangedreven door hoge energieprijzen en schaarste in bepaalde materialen en grondstoffen. Belangrijke onderliggende oorzaak is uiteraard de explosieve geo-politieke situatie (Oekraïne) maar ook de impact van Corona is nog voelbaar. Voor alle programma's betekent dit op de overzienbare termijn mogelijke vertraging in doelrealisatie en hogere prijsniveaus in zowel de exploitatie als in de investeringsportefeuille.

- Aan de baten-kant valt de sterke stijging van de WOZ waarde van woningen op.

Voor de komende jaren betekent dit zoeken naar de juiste balans tussen beheersbare groei van onze organisatie en tarieven enerzijds en prioritering van onze ambities anderzijds.

Krappe arbeidsmarkt

De veranderende opgave waar ons waterschap voor staat, vraagt om specifieke competenties, zowel vakinhoudelijk als op het gebied van intensievere samenwerking met onze partners. Tot nu toe lukt het om de eemste vacatures (vervanging van vertrekkende medewerkers én groei van de organisatie) in te vullen. Voor sommige functie kost wel steeds meer moeite of lukt dat niet. Verwacht wordt dat de komende jaren nog meer druk ontstaat op functies die we voor ons waterschapswerk nodig hebben. Op dit moment maakt ons waterschap ook veel gebruik van inhuurkrachten, we realiseren ons ook dat deze route nadelen heeft en hebben voor functies waar kennisbehoud van belang is de voorkeur voor vast personeel. Ten slotte: het behouden van personeel verdient, in een arbeidsmarkt die extern kansen biedt, eveneens aandacht.

Veelheid aan opgaven en thema's

Onze opgave staan sterk in het teken van klimaatadaptie, toegenomen eisen aan waterzuivering en ecologie, energietransitie en circulaire economie is. Het is de basis onder onze thema's in ons nieuwe WaterBeheerProgramma. Bij de uitwerking van deze thema's blijkt het ambitieniveau al snel hoog te liggen voor onze organisatie. We zullen verstandig moeten kiezen en prioriteren, en onze keuzes ook moeten kunnen uitleggen. De veelheid wordt vergroot door veranderende omstandigheden die nieuwe wetgeving (omgevingswet, Wet Open Overheid, etc.) en digitalisering (zowel intern als onze externe loketfunctie) met zich meebrengt.

Politieke verbondenheid

Ons waterschap is een overheid met een gekozen bestuur, ofwel een politieke organisatie. We zijn dan ook gevoelig voor de maatschappelijke trend dat burgers en ondernemers minder betrokken lijken te raken bij de politieke besluitvorming. Als regionale overheid die dicht bij de burgers en bedrijven in ons gebied wil staan, hebben we wel een kans om zichtbaar te zijn en daadkracht te tonen daar waar het er toe doet. Goede communicatie, transparante besluitvorming en verbondenheid met ons gebied zijn randvoorwaarden. 2023 is het jaar van de verkiezingen, waar we als waterschap weer een nieuwe politieke kleur krijgen.

2.2 Nieuwe landelijke kaders

Regeerakkoord en NPLG

Het in 2021 geformuleerde regeerakkoord toont een grote ambitie op het gebied van fysieke leefomgeving. Er komt tot 2035 € 25 miljard vrij om de drie internationaal verplichtende doelen te realiseren: natuur/stikstof, klimaat en KRW. Dit wordt vormgegeven in een Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) onder de nationale omgevingsvisie. Daarnaast moet de woningbouw wordt versneld tot rond de 100.000 woningen per jaar. Duidelijk is dat het Rijk als basis voor deze ontwikkelingen het sturende principe van het bodem- en watersysteem leidend wil laten zijn. De wijze waarop de regie op deze ontwikkelingen in de praktijk wordt georganiseerd is moet nog uitkristalliseren, maar duidelijk is dat deze aanpak vraagt om het als één overheid proactief aan te pakken. Provincies krijgen hierin een sleutelrol. Regionale bestuurslagen zullen een rol spelen bij de regionale uitwerking van de landelijke kaders. Verwacht mag worden dat dit een verdere intensivering in de onderlinge samenwerking van de regionale partners zal betekenen. Het effectief aanhaken bij het NPLG kan een merkbaar effect gaan hebben op onze planning en begroting. Ook zal het een beroep doen op specifieke vaardigheden van onze medewerkers.

2.3 Risicoparagraaf

Aansluitend op bovenstaande kunnen de belangrijkste risico's en kansen als volgt worden samengevat:

Veranderde opgave en verwachtingen van de maatschappij

De organisatie heeft zich (zoals in ons WBP ook zichtbaar is) ingericht op de uitdagingen die de komende periode met zich meebrengt. We zijn dus op weg, maar de veelheid aan ontwikkelingen stelt de organisatie voor grote uitdagingen. We zien dat dit veel vraagt van onze medewerkers en het organisatievermogen van het waterschap, maar in het bijzonder ook van de ondersteunende processen.

Volatiele wereld

Grote onzekerheden over bijvoorbeeld de Oekraïne crisis en een vervolg van de Coronapandemie raken ons vooral via de economische omstandigheden waarin we werken. Bepaalde grondstoffen en materialen zijn schaars en prijzen zijn moeilijk voorspelbaar. Dit leidt, zowel in de exploitatie als in investeringen, tot grotere onzekerheidsmarges in zowel planningen als in ramingen en hogere kostenniveaus. Daarnaast zien we ontwikkelingen op de arbeidsmarkt die enerzijds leiden tot krapte bij specifieke functiegroepen, maar ook bij

onze opdrachtnemers tot krapte leiden, waardoor het steeds moeilijker wordt om aanbiedingen te krijgen voor de diensten die we uitvragen aan de markt.

Invulling regeerakkoord

De ambitie van ons kabinet m.b.t. stikstof, landbouw, energietransitie biedt kansen om water en landinrichting beter op de kaart te krijgen als sturend aspect bij (politieke) besluitvorming. Om dit optimaal in te vullen zal ook onze organisatie snel haar (adviserende) rol moeten vinden/claimen bij de uitwerking. Te laat of niet effectief aan tafel komen kan leiden tot een onrealistische opgave in het vervolg.

Nieuwe technologie

Voor het bereiken van onze doelen (bijvoorbeeld het verwijderen van zorgwekkende stoffen bij het zuiveren van afvalwater) kunnen we niet leunen op beschikbare technieken. We zijn dus afhankelijk van innovatie die nu nog gaande is. We zijn, samen met andere waterschappen en marktpartijen, betrokken bij enkele relevante trajecten. Daarmee bestaat echter nog geen zekerheid over tempo en doelrealisatie.

Digitale transformatie

Digitalisering biedt kansen (data gedreven werken, efficiëntie, hybride werken) maar stelt ons ook voor keuzes. Waar leg je de focus, hoever ga je, hoe stuur je het aan, hoe krijg je de organisatie hierin mee. Voor een groot deel worden keuzes voor onze organisatie gemaakt: we moeten mee met de maatschappij. Dit brengt ook risico's met zich mee: niet elk initiatief zal succesvol blijken en daarnaast is cyberdreiging een onderdeel geworden van onze realiteit. Het is van belang om op dit gebied de juiste kennis en vaardigheden in huis te hebben.

3 Klimaatrobuust gebied

Wat staat er in het WBP?

Onze ambitie is om richting 2050 wendbaar invulling te geven aan het beheer, het onderhoud en de inrichting van het regionaal watersysteem. Dit doen we in combinatie met aanpassingen in gebruik en inrichting van de omgeving, zodat jaarrond een optimale balans tussen te nat en te droog wordt bereikt en tegelijkertijd inwoners, bedrijven en medeoverheden voldoende weerbaar zijn tegen de onvermijdelijke gevolgen van extreem weer.

Waar staan we in 2027

- We houden het watersysteem op orde en zorgen dat we aan de normen blijven voldoen in landelijk en stedelijk gebied door onderhoud aan watergangen en kunstwerken, 76 aandachtspunten wateroverlast te pakken, een actief grond- en oppervlaktewaterbeheer en we zijn goed voorbereid op calamiteiten.
- We werken toe naar een andere balans van vasthouden-bergen-afvoeren (voorraadbeheer), rekening houdend met de meest recente inzichten over de snelheid van klimaatverandering.
- Wij investeren gebiedsbreed in een toename van de veerkracht, anticiperend op de nieuwe inzichten over de snelheid van klimaatverandering richting 2050.
- We pakken daarvoor een agenderende rol in de integrale aanpak, samen met omgevingspartners, om te komen tot een nieuwe inrichting, zowel van het watersysteem als het gebied/gebruik, landelijk en stedelijk.
- We zetten in op de verdere ontwikkeling van onze instrumenten (hydrologische modellen en meetnetten) en intensiveren de kennisontwikkeling.

Wat zijn nieuwe (beleids)ontwikkelingen voor het Thema Klimaatrobuust gebied

- Aandachtspunt hierbij zal zijn hoe we aanhaken bij en gebruik maken van het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Ambtelijk wordt in beeld gebracht of dit gevolgen heeft voor onze planning/begroting.
- De “waterbom” in Limburg in 2021 (extreme regionale wateroverlast) heeft ook voor ons waterschap de urgentie van klimaatadaptie benadrukt.

3.1 Voorraadbeheer

Afwijkingen ten opzichte van het WBP

Het aanhaken bij het Nationaal Programma Landelijk Gebied is een aandachtspunt voor de komende periode; op dit moment is onvoldoende helder of dit aanleiding is om de planning of de benodigde middelen aan te passen. Afwijking t.o.v. het WBP: geen.

2023 op hoofdlijnen

- Korte termijn maatregelen:
In 2023 hebben we met fase 1 van het uitvoeringsprogramma ‘Elke druppel de grond in (EDDGI)’ een belangrijk deel van de grondeigenaren bediend met het nemen van vraaggestuurde maatregelen. Voor fase 2 brengen we in 2023 in beeld welke kansen er zijn om meer proactief maatregelen te stimuleren in gebieden die prioriteit krijgen vanuit het voorraadbeheer.
Parallel wordt gewerkt aan een doorontwikkeling van ons eigen peilbeheer om meer water vast te houden en om te gaan met meer risico's op wateroverlast.
- Lange termijn maatregelen:
Via de Aanpak Droogte Achterhoek geven we -met onze partners- invulling aan de lange termijn verkenningen en bijbehorend handelingsperspectief. Begin 2023 ligt er een gebiedsbrede uitwerking op hoofdlijnen voor de deelgebieden als input voor o.a. het NPLG en de verstedelijkingsopgaven. Daarmee geven wij vanuit onze expertise invulling aan ‘Bodem en Water sturend’ als input voor de gebiedsopgaven.

Parallel worden de effecten op het Achterhoeks plateau (Winterswijk) doorgerekend als onderdeel van het integraal gebiedsproces.

- **Integrale klimaataanpak focusgebieden:**
Zowel de korte als de lange termijn aanpak landt in onze (programmering van) uitvoeringsprojecten en integrale gebiedsprocessen. In de Landgoederenzone en het integraal gebiedsproces Winterswijk pakken we hierop door en doen we ervaring op voor de volgende gebiedsprocessen.
- **Beleids- en kennisontwikkeling:**
In 2023 worden de droogleggings- of inundatienormen, de ontwerprichtlijnen voor projecten en de richtlijnen voor plantoetsing aangescherpt en wordt er gewerkt aan het aanpassen van het langjarig monitoringsnetwerk en het ontwikkelen van de hydrologische voorspelmodellen voor operationele sturing en het doorontwikkelen van peilbeheer.

Meerjarenperspectief

De opgave voor voorraadbeheer is vastgelegd in de Koers Voorraadbeheer en voorlopig gekwantificeerd in 100 mm meer water vasthouden (doel). Dit doel is door onze partners omarmd in de Aanpak Droogte Achterhoek.

Voor deze maatschappelijke opgave zijn maatregelen van ons en onze partners nodig over een lange periode (ca. 30 jaar). In de komende jaren zijn de activiteiten met name gericht op kortetermijnmaatregelen, gebiedsprocessen en verkenningen om meer helderheid te krijgen welke maatregelen of processen nodig zijn om deze transitie in het watersysteem te bewerkstelligen. Gaandeweg groeit daarmee deze planperiode het investeringsvolume.

3.2 Stedelijk gebied

Afwijkingen ten opzichte van het WBP

Geen.

2023 op hoofdlijnen

In 2023 wordt de strategie (koersdocument) geagendeerd voor besluitvorming in het AB. Deze koers heeft als doel om een totaaloverzicht te geven in de inhoudelijke opgaven (het feitenbeeld) in stedelijk gebied en geeft antwoord op de vraag welke rol het waterschap daarin heeft en hoe wij deze kunnen prioriteren. We beogen een samenhangende koers langs vier ontwikkelijnen:

- bestaand stedelijk gebied
- nieuw stedelijk gebied
- interactie stedelijk gebied met regionale watersysteem
- communicatie/bewustwording.

Meerjarenperspectief

In samenhang met de opgestelde koers investeren wij in de periode tot 2027 in bestaand stedelijk gebied in projecten waarin de waterkwaliteit wordt verbeterd en schade door wateroverlast wordt beperkt. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen worden ingericht vanuit het principe 'water en bodem sturend'. De samenhang tussen stedelijk gebied en het regionale watersysteem is vergroot door de verbinding met de koersen voorraadbeheer en weersextremen. De bewustwording van klimaatverandering is vergroot bij inwoners in samenwerking met gemeenten.

3.3 Weersextremen

Afwijkingen ten opzichte van het WBP

De inzichten en bevindingen van de overstromingen in Limburg in 2021 hebben geleid tot een aanvullende vraagstelling voor dergelijke neerslagextremen. Deze nemen we mee in fase 2 van het project overstromingsinformatie. Het investeringsvoorstel om extremere en grootschaliger buien door te rekenen wordt in 2022 aan het Algemeen Bestuur voorgelegd.

2023 op hoofdlijnen

In 2023 wordt de strategie (koersdocument) geagendeerd voor besluitvorming in het AB. Wij organiseren crisisoefeningen gericht op extreme neerslag en verwerken de resultaten in onze calamiteitenplannen (en die van onze partners). Wij bouwen het model voor het doorrekenen van de extremere buien en starten met doorrekenen van scenario's. We gaan meerdere scenario's van weersextremen doorrekenen, waaronder het 'Limburg' scenario.

Meerjarenperspectief

De Koers weersextremen met onderliggende werkpakketten resulteert in een samenhangende strategie waarin is uitgewerkt wat toenemende weersextremen voor ons gebied betekenen, welk handelingsperspectief wij als waterschap daarbij hebben, zowel in de risicobeheersing als in de crisisbeheersing, en wat anderen daarin van ons mogen verwachten.

3.4 Systeem op orde

Afwijkingen ten opzichte van het WBP

Geen.

2023 op hoofdlijnen

Wij werken aan het op orde krijgen van de toetsingsknelpunten, voeren het plan van aanpak voor de overige keringen uit en voeren het (meerjaren-)meetprogramma bagger uit. Voor het bestrijden en/of beheersbaar houden van planten en dieren die een risico vormen voor de waterveiligheid, waterkwantiteit, waterkwaliteit en biodiversiteit (zogenoemde plaagsoorten) ontwikkelen wij een beleidsvoorstel voor een structurele aanpak.

Meerjarenperspectief

In 2027 is ons systeem op orde conform de toets normen.

4 Veilig gebied

Wat staat er in het WBP

De bescherming tegen hoog water is een randvoorwaarde om veilig te kunnen wonen en werken in ons gebied. We zorgen voor veilige dijken, nu en in de toekomst. Dat doen we door dagelijks beheer van onze keringen en door continu inzicht in onze keringen. We voeren ons beheer op een duurzame wijze uit en werken aan behoud en verhoging van de biodiversiteit van de dijken. Onze ambitie is dat in 2050 onze keringen voldoen aan de nieuwe normen voor waterveiligheid, en dat we daarbij wendbaar inspelen op ontwikkelingen. Daarnaast hebben we een sterke adviesrol in de ruimtelijke ordening en zijn we een sterke partner in de calamiteitenbestrijding.

Waar staan we in 2027

- Beheer op maat: we voeren de zorgplicht uit conform de ambities die we hiervoor geformuleerd hebben.
- We hebben inzicht in de sterkte van de waterkeringen.
- We zorgen voor de versterking van de waterkeringen, regionaal en primair.
- We hebben zicht op en grijpen adequaat in op ontwikkelingen in het aangrenzend areaal.
- We zijn een sterke adviseur in de ruimtelijke ordening.
- Voor als de dijken breken: we hebben een effectieve crisisorganisatie.

Wat zijn nieuwe (beleids)ontwikkelingen voor het Thema Veilig gebied

Zoals ook benoemd in de risicoparagraaf (2.3) zien de verschillende activiteiten binnen het thema Veilig gebied zich ook geconfronteerd met prijsvolatiliteit voor grondstoffen; voor het HWBP-programma is dit risico extra sterk gezien het type en de grootte van de uitgaven.

4.1 Beheer op Maat

Afwijkingen ten opzichte van het WBP

Geen.

2023 op hoofdlijnen

In 2023 stellen we een visie op nieuwe plaagsoorten op, om zo de bestrijding daarvan beter te kunnen borgen. Ook werken we aan beleid op biodiversiteit en duurzaamheid.

We optimaliseren het onderhoud van onze waterkerende kunstwerken en met een aantal collega-waterschappen voeren een periodieke peer-review uit, in 2023 organiseren we die bij ons.

Meerjarenperspectief

Voor de komende jaren werken we aan een geactualiseerd beleidskader voor de Rijnstrangendijken. Ook zorgen we dat we voldoen aan het landelijk kader zorgplicht en de daarbij geldende basiseisen; we onderhouden de keringen en kunstwerken risico gestuurd waarbij ons onderhoud is gericht op een klimaatrobuuste waterkering en de nevenfuncties zijn goed ingepast. We zijn en blijven aangesloten bij de landelijke organisatie die in 2027 de muskusrat heeft teruggedrongen tot de landsgrens.

4.2 Inzicht in sterkte keringen

Afwijkingen ten opzichte van het WBP

Geen.

2023 op hoofdlijnen

Voor onze primaire keringen zijn in 2022 de laatste 3 trajecten van ons areaal beoordeeld. Voor deze trajecten is gekozen om een “voorlopig oordeel” op te stellen. Voor de regionale keringen zijn we gestart met getart met de rekenkundige toetsing.

In 2023 zijn we eveneens gestart met het plaatsen en inregelen van de grondwater-monitoring voor het traject Spijk – Westervoort (48-1).

We actualiseren de eigen HWBP-programmering op basis van uitkomsten van de landelijke beoordeling die in 2022 afgerond worden. Daarmee werken we ook toe naar een beleidsrijkere eigen programmering als voeding voor de landelijke programmering (waaronder hotspotanalyse).

Meerjarenperspectief

In 2023 hebben we alle primaire keringen beoordeeld aan de nieuwe norm en in 2024 alle regionale keringen aan de vigerende norm. We delen onze kennis in landelijke kennisplatforms en we werken mee in de ontwikkeling van het landelijk beoordelings- en ontwerpinstrumentarium. We werken toe naar continu inzicht in de sterkte van de waterkeringen.

4.3 Versterking waterkeringen

Afwijkingen ten opzichte van het WBP

Geen.

2023 op hoofdlijnen

- Op basis van de evaluatie van het project Rijnkade en de organisatie van ons HWBP-programma is het Programmaplan en het Ontwikkelprogramma HWBP geactualiseerd.
- Onze HWBP projecten liggen op koers voor het behalen van de doelstellingen uit het WBP en daarmee ook de landelijke doelstellingen:
 - De projecten Rijnkade Arnhem en Grutbroek bevinden zich in de realisatiefase.
 - De projecten Project Pannerden – Westervoort en Den Elterweg – Zutphen bevinden zich in de verkenningsfase.
- Op basis van de uitkomsten van de Wettelijke Beoordeling wordt opnieuw naar de programmering van onze dijktrajecten gekeken.

Meerjarenperspectief

- In 2027 staat er 94,5 km geprogrammeerd op het dan vigerende HWBP-programma.
- In 2027 is daarvan 47 km in uitvoering, dat wil zeggen in de fase van verkenning, planuitwerking of realisatie.
- In 2027 zijn de projecten Rijnkade en Grutbroek afgerond. We hebben daarmee 3,5 km versterkt.

4.4 Aangrenzend areaal

Afwijkingen ten opzichte van het WBP

Geen.

We werken samen met regionale partijen onder het Bestuurlijk Platform Delta Rijn aan de uitwerking van de voorkeursstrategie uit het Deltaprogramma. Als uitwerking hiervan wordt door rijk en regionale partijen gewerkt aan een Integraal Programma Riviermanagement (IRM).

We werken samen in het project Rivierklimaatpark IJsselpoort om onze dijkversterking en rivierverruiming zo veel mogelijk in synergie uit te voeren.

Voor de bescherming van het Nederlandse deel van dijkkring 48 zijn wij mede afhankelijk van Duitse dijken. In de periode 2015 -2019 is een gezamenlijk en grensoverschrijdend onderzoek gestart naar de beide dijkringen in het grensgebied. De onderzoeksresultaten zijn in 2021 vertaald in een werkprogramma. Een aantal onderwerpen uit dit werkprogramma wordt op dit moment verder uitgewerkt.

2023 op hoofdlijnen

- In 2023 worden de contouren van de beleidsbeslissingen in het kader van IRM duidelijk en we werken samen met de partners in Nordrhein-Westfalen aan het werkprogramma.

Meerjarenperspectief

- Vanuit de dijkversterking werken we samen in het IRM.
- We zetten ons in voor een gezamenlijke D-NL hoogwaterstrategie in 2027.
- In 2027 hebben we gezamenlijk inzicht in de grensoverschrijdende overstromingsrisico's.
- In 2027 hebben we onze (bestuurlijke) grensoverschrijdende samenwerking verbeterd.

4.5 Sterke adviseur in de ruimtelijke ordening

Afwijkingen ten opzichte van het WBP

Geen.

2023 op hoofdlijnen en meerjarenperspectief

- We hebben een actueel overzicht van de opgaven van onze partners en weten waar meekoppelkansen zich voordoen.
- We passen onze kering in ten minste met behoud van ruimtelijke kwaliteit.
- We hebben in 2026 met gemeenten de stresstesten geactualiseerd waarvan een overstroming onderdeel is.
- In 2027 zijn alle plannen van derden getoetst volgens de nieuwe watertoets methodiek en duurzaam ruimtelijk ingepast.

4.6 Overstromingsinformatie

Afwijkingen ten opzichte van het WBP

De inzichten en bevindingen van de overstromingen in Limburg in 2021 hebben geleid tot een aanvullende vraagstelling voor grotere bovenregionale neerslagextremen. Deze nemen we mee in fase 2 van het project overstromingsinformatie.

2023 op hoofdlijnen

- In 2022 en 2023 werken we aan fase 2 van overstromingsinformatie (onder meer overstromingsscenario's scenario's regionaal systeem en handelingsperspectieven), waarin we ook de neerslagextremen meenemen.

Meerjarenperspectief

- In 2027 hebben we gebiedsdekkende en actuele overstromingsmodellen voor alle gebieden beschermd door een primaire waterkering.
- In 2023 beschikt het waterschap over actuele overstromingsscenario's inclusief handelingsperspectief.
- We geven invulling aan de overstromingsbeheerplannen van de EU ROR door middel van ons dijkversterkingsprogramma, de calamiteitenorganisatie en door het actueel houden van overstromingsinformatie.

5 Gezonde leefomgeving

Wat staat er in het WBP

Als waterschap zorgen we voor een schoon en gezond watersysteem voor de mensen en de natuur in het gebied. Wij streven ernaar dat het water in onze leefomgeving geschikt is voor verschillende maatschappelijke functies en dat het geen risico's oplevert voor de volksgezondheid. Ons doel is een oppervlaktewatersysteem te bereiken dat optimaal is voor ecologisch functioneren en biodiversiteit en natuurwaarden daarbinnen en -buiten bevordert.

Het waterschap draagt bij aan een gezonde leefomgeving als eigenaar en beheerder van infrastructuur, als bevoegd gezag bij de uitvoering van wetgeving en als partner en adviseur vanuit kennis over de (afval)waterketen en het grond- en oppervlaktewatersysteem.

In het WBP is het thema gezonde leefomgeving uitgewerkt in de volgende aspecten:

- Water voor een schone en gezonde leefomgeving
We werken aan dit aspect door
Inrichting, onderhoud en beheer van het watersysteem (zie 5.1.)
Inrichting, onderhoud en beheer van de afvalwaterketen (zie 5.2)
- Afstemmen van functies en emissies op de draagkracht van het systeem
Dit aspect geven we vorm door
Monitoring van de waterkwaliteit en reductie van emissies van derden (zie 5.3)
- Samen naar een gezond watersysteem
Samenwerking met partners in het gebied is nodig om onze doelen te bereiken en vormt daarmee integraal onderdeel van de paragrafen 5.1-5.3.
- Kennis op peilhouden.
Actuele kennis is van groot belang om samen met onze partners doelen te realiseren in het gebied en is daarmee eveneens integraal onderdeel van de paragrafen 5.1-5.3.

Waar staan we in 2027

- We zorgen voor inrichting, beheer en onderhoud van de watergangen en de afvalwaterketen (transportstelsels en rioolwaterzuiveringen).
- We geven invulling aan de maatregelen voor de KRW- en HEN/SED wateren.
- We beschermen de kwaliteit van onze overige wateren om achteruitgang te voorkomen.
- We stimuleren en beïnvloeden andere partijen die een bijdrage kunnen of moeten leveren aan het behalen van de gewenste waterkwaliteitsdoelen.
- We faciliteren en stimuleren ontwikkeling en kennis op het gebied van bodemverbetering en zuiveringstechnieken.

Wat zijn nieuwe (beleids)ontwikkelingen voor het Thema Schone leefomgeving

- Nu de deadline van het huidige KRW (2027) dichterbij komt de vraag nadrukkelijke op of Nederland de doelen op tijd gaat halen. Er zijn signalen dat niet (overal) het geval zal zijn. Voor de waterlichamen in ons beheersgebied gaat het dan met name om de doelen voor de chemische waterkwaliteit, we verwachten de biologische doelen wel te halen. Ten aanzien van de doelen voor nutriënten zijn we mede afhankelijk van inspanningen van derden. Deze verantwoordelijkheid ligt bij de rijksoverheid. Het is van belang om als waterschap maximaal in te zetten op de eigen opgave ten aanzien van maatregelen in watersysteem en rioolwaterzuiveringen en om via trendmonitoring ook andere partijen te wijzen op hun (resterende) opgave. In 2024 wordt een tussen-evaluatie opgesteld, die in 2023 de nodige inspanning zal vergen om benodigde informatie daarvoor op te leveren. Mogelijk komen hier aanvullende activiteiten uit voor.
- Er zijn diverse herzieningen van Europese regelgeving aangekondigd: Richtlijn Stedelijk afvalwater, Europese Zwemwaterrichtlijn, Richtlijn Industriële Emissies. Vooralsnog geen consequenties op korte termijn, maar gezien de hoge Europese ambities volgen we de ontwikkelingen nauwgezet. Op de langere termijn zal het zeker consequenties hebben.

- Ook voor dit thema kan het Nationaal Programma Landelijk Gebied alsmede het 7^e Nitraat Actie Programma (NAP) een kans opleveren met name wanneer emissies van nutriënten vanuit de landbouw in dit kader gereduceerd kunnen worden. Dit raakt onze eigen inrichtingsopgave voor de KRW en moet zorgvuldig met elkaar worden afgestemd.

5.1 Goede Waterkwaliteit, ecologie en biodiversiteit: inrichting, onderhoud en beheer watersysteem

Met een goed beheer en onderhoud, dat past bij de ruimtelijk toegekende functies leveren we een belangrijke bijdrage aan het realiseren van de (ecologische) KRW doelen. In de omgeving van Winterswijk (Oost Nederlands plateau) ligt nog de grootste opgave om, mede op basis van het gebiedsproces, de benodigde maatregelen verder te ontwikkelen en uit te voeren.

Afwijkingen ten opzichte van het WBP

Geen.

2023 op hoofdlijnen

- Als voorbereiding op de KRW evaluatie in 2024 werken we de maatregelen verder uit op het niveau van de waterlichamen en prioriteren op activiteiten die bijdragen aan doelbereik, in het bijzonder geldt dit ook voor de bagger opgave; tevens monitoren we het effect van genomen maatregelen.
- We volgen de ontwikkelingen vanuit het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en het 7^e Nitraat Actie Programma en inventariseren kansen om door reductie van emissies vanuit de Landbouw onze doelen te bereiken, we inventariseren knelpunten met name als het gaat om de realisatietermijn;
- We maken een begin met het implementeren van de beleidsnota Biodiversiteit;
- We benutten gebiedsprocessen, met die van Winterswijk als leidend voorbeeld, om onze doelen samen met partners in het gebied te realiseren.
- We werken het plan van aanpak waterkwaliteit in het stedelijk gebied verder uit, in relatie tot een veranderend klimaat.

Meerjarenperspectief

Inrichting

De uitwerking van de KRW-maatregelen in deze laatste planperiode die loopt tot 2027 wordt in de projecten onder de nieuwe Samenwerkingsovereenkomst met de Provincie Gelderland voorbereid. De KRW-baggeropgave wordt dit jaar in beeld gebracht zodat vervolgens de uitvoeringsprogrammering gemaakt kan worden.

Onderhoud en Beheer

De inzichten uit ons nieuwe maaibeleid (geactualiseerd in 2019) zijn meegenomen in de planning en uitvoering van het maaionderhoud. Ook is invulling gegeven aan het vergroten van de biodiversiteit. Op basis van de nota Waterbodem (vastgesteld in 2018) hebben wij een meetprogramma baggeren uitgewerkt dat stapsgewijs wordt uitgevoerd, wat over 10 jaar moet leiden tot een screening en programmering voor 1.250 km watergang.

Natuurlijke Wateren

Voor 29 natuurwateren zijnde geen KRW-waterlichaam zijn, doelen en maatregelen opgenomen in de Feitenbladen HEN- en SED-wateren (vastgesteld in juli 2020). Ook voor deze natuurwateren zijn (tussen)doelen en maatregelen opgenomen voor de periode tot en met 2027 en voor de lange termijn. De komende jaren zullen we dan ook aan de slag gaan met maatregelen om de tussendoelen voor 2027 zoveel mogelijk te bereiken.

Specifiek voor een aantal natuurwateren in de regio rond Winterswijk zal in de komende jaren een grondige analyse zal worden uitgevoerd om duidelijk te krijgen hoe de verschillende doelen (beekherstel, verdrogingsbestrijding, bosontwikkeling en klimaatadaptatie) het best integraal opgepakt kunnen worden.

Omdat de droge zomers in de periode 2018-2020 lieten zien dat de populaties vissen en macrofauna in de natuurwateren kwetsbaar zijn, is het belangrijk om werk te maken van de uitvoeringsopgave in deze wateren, zodat de veerkracht van de meest bijzondere ecosystemen in ons gebied op orde blijft.

Voor een vijftal natuurwateren op de Veluwe wordt een herbegrenzing, doelen en maatregelen uitgewerkt (2022) en geharmoniseerd met de doelen en maatregelen uit het Beekherstelprogramma van de provincie Gelderland, waarna de uit te voeren onderzoeken en maatregelen vanaf 2023 worden uitgevoerd.

Biodiversiteit

Op verzoek van het algemeen bestuur wordt in 2022 een beleidskader opgesteld voor biodiversiteit. Hierin wordt aangegeven welke activiteiten nu al bijdragen aan biodiversiteit en wordt ook een aantal opties opgenomen om biodiversiteit nog verder te verhogen.

Afhankelijk van de keuzes die gemaakt worden, zullen daarvoor mogelijk extra maatregelen met bijbehorende inzet nodig zijn. In 2023 kan er al veel op het gebied van biodiversiteit worden uitgevoerd op grond van bestaand beleid en budget en afspraken in de SOK met de provincie Gelderland. Waar nodig worden extra middelen aangevraagd voor de begroting van 2024 en verder.

Stedelijk Water

Ten aanzien van de bestaande/bekende waterkwaliteitsknelpunten in stedelijk water is een plan van aanpak opgesteld waarbij de verwachting is dat voor 2027 alle bekende knelpunten zijn onderzocht en er een advies ligt voor mogelijk te nemen maatregelen. Gelijktijdig met deze aanpak worden de stedelijke wateren vanaf 2021 periodiek gemonitord om zicht te houden op de toestand van het stedelijk water en eventueel nieuwe knelpunten te signaleren. Daarnaast is in 2022 een onderzoek gestart om een duidelijk handelingsperspectief te creëren hoe wij willen omgaan met toekomstige knelpunten als gevolg van het veranderende klimaat.

Samenwerking in het gebied

Door de complexe opgaves die in gebieden samenkomen zullen we steeds vaker samen met partners moeten optrekken om doelen te bereiken. Voor het landelijke gebied noemen we hier in het bijzonder de Droogte Aanpak Achterhoek, de uitwerking van de Stikstofopgave in overgangsgebieden (in relatie tot natuur herstel, KRW- en klimaatopgaves). Deze opgaven komen samen in de integrale gebiedsprocessen zoals in Winterswijk.

Vanaf 2023 gaat de Vruchtbare Kringloop Achterhoek een nieuwe periode in, wellicht weer voor drie jaar. Deze samenwerking is nationaal goed aangeschreven, voorziet in een voorbeeldfunctie en de regio is door LNV aangewezen als kringloopregio voor de melkveehouderij. Hierbij richten we ons op verdere kennisontwikkeling en kennisdeling, innovatie in de praktijk en bijdrage aan waterdoelen, zo mogelijk in een meer gebiedsgerichte samenwerking.

Voor het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) richten we ons vooral op een aanpak in het Oost Nederlands Plateau (focus-gebied) en met name gericht op de parameters fosfaat en ammonium.

5.2 Een duurzame en doelmatige (afval)waterketen: inrichting, beheer en onderhoud van de afvalwaterketen

Afwijkingen ten opzichte van het WBP

Geen.

2023 op hoofdlijnen

- We werken aan ontwerp en realisatie van de aanvullende zuivering op rwzi Winterswijk en bereiden een monitoringprogramma voor om het effect op het watersysteem vast te stellen;
- We werken het bestuurlijke voorstel uit voor de benodigde aanpassingen van rwzi Lichtenvoorde en Ruurlo;
- We starten met de planvorming voor de rwzi's Etten en Aalten;
- We verkennen samen met het thema Klimaatrobuust (Koers Voorraadbeheer) waar mogelijkheden zijn om hergebruik van effluent te realiseren;
- We zetten in op verdere samenwerking met gemeentes om de afvalwaterketen te optimaliseren, gericht op gelijkmatige aanvoer van afvalwater naar de zuivering en het beheersen van indirecte lozingen;
- We volgen landelijke ontwikkelingen op het gebied van interpretatie van regelgeving en uitwerking van maatregelen om een bijdrage te leveren aan de KRW doelen van het ontvangend oppervlaktewater.
- Onze zuiveringen blijven voldoen aan de lozingseisen t.b.v. waterkwaliteitsdoelen (98,5%).

Meerjarenperspectief

Naast het feit dat transporteren en zuiveren van afvalwater één van onze primaire taken is, is het ook een instrument om de waterkwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater te verbeteren. Hiermee dragen de zuiveringen ook bij aan het realiseren van de (KRW) doelen van het oppervlaktewater in ons beheersgebied.

Basis voor de strategie van Waterschap Rijn en IJssel voor de (afval)waterketen vormt de visie 'Waarde van de waterketen in 2050'. De keten in 2050:

1. Produceert **water op maat** en vrij van milieubelastende stoffen.
2. Is 100% circulair.
3. Bouwt en zuivert klimaatpositief.
4. Levert toegevoegde waarde vanuit een wendbare keten en (lokale) co-creatie.
5. Is door gerichte inzet van nieuwe technologieën een **slimme keten**.

Met name het leveren van water op maat draagt bij aan een gezonde leefomgeving.

Water op Maat - behalen zuiveringsprestaties

We blijven investeren in de ontwikkeling van de (afval)waterketen zodat we kunnen bijdragen aan maatschappelijke doelen, waaronder de effluentkwaliteit die nodig is om bij te dragen aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de aanpak droogte Achterhoek. Daarbij hebben we aandacht voor vermindering van opkomende stoffen; de bronaanpak staat hierbij voorop, want wat niet in het afvalwater terecht komt, hoeft er ook niet uitgehaald te worden. In de periode 2022-2025 worden de optimalisaties en maatregelen voor de KRW op RWZI's Winterswijk, Ruurlo, Lichtenvoorde en Aalten geconcretiseerd en (deels) gerealiseerd.

Voor de komende jaren zien we de volgende aandachtspunten voor het tijdig doelbereik:

- Kostenontwikkelingen in de markt, dit legt druk op het beschikbare budget.
- Schaarste in grondstoffen en materialen (oorzaak Corona en oorlog Oekraïne).
- Capaciteitsproblemen intern maar mogelijk ook bij marktpartijen.

Water op maat – innovatieve zuiveringstechnieken

We blijven onderzoek en pilotprojecten faciliteren met innovatieve zuiveringstechnieken. Zo draagt ons waterschap actief bij aan het STOWA 'Innovatieprogramma Microverontreinigingen uit rwzi-afvalwater' met een pilot op rwzi Winterswijk, daarnaast

nemen we deel aan het onderzoeksprogramma Aquaconnect (onderzoek naar de waarde en kansrijkheid van effluenthergebruik), waarvoor het stroomgebied van de Baakse Beek één van de casusgebieden is.

Water op Maat - hergebruik effluent

Bij de uitwerking van de KRW- RWZI's wordt verkend of aanvullende opgaven en kansen kunnen meeliften. Voor RWZI Winterswijk lift medicijnrestverwijdering mee. Voor RWZI's Lichtenvoorde en Ruurlo is een water op maatverkenning uitgevoerd.

Komend jaar zal de uitwerking van de koers voorraadbeheer (lange termijnperspectieven per stroomgebied) meer duiding geven aan de mogelijkheden van effluenthergebruik uit oogpunt van droogte. Daarnaast worden ook verzoeken om effluenthergebruik van externe partijen verwacht (landbouw, industrie).

Water op Maat - samenwerking Gemeenten

We zetten onze samenwerking met gemeenten in de (afval)waterketen voort, gericht op een doelmatige afvalwaterketen. In de samenwerking zijn de prioriteiten: omgang met hemelwater/afkoppelen, overstortemissies, meer inzicht in lozingen op het riool en ketenoptimalisatie. De indirecte lozingen verdienen de komende jaren bijzondere aandacht, omdat die invloed kunnen hebben op de doelmatige werking van onze zuiveringstechnische installaties en op de kwaliteit van het watersysteem. Denk hierbij aan de KRW-parameters maar ook aan opkomende stoffen (waaronder Zeer Zorgwekkende Stoffen).

Slimme keten – digitale transformatie

Vanuit de visie 'waarde van de waterketen 2050' wordt de Slimme Keten als aanjager gebruikt om de digitale transformatie in gang te zetten en vorm te geven. Hierbij werken we vanuit drie sporen: slimmer sturen, slimmer assetmanagement en slimmer digitaliseren. Binnen het eerste spoor wordt de Man on the Moon: "Zicht op elke Druppel" uitgewerkt waarbij door slimme sensing en slim datagebruik het water van begin tot eind gevolgd en bijgestuurd wordt. Experimenten worden al uitgevoerd binnen ons huidige landschap door bijvoorbeeld een slimme regeling in te zetten om de rioolgemaal efficiënter aan te sturen. Binnen het spoor slimmer assetmanagement is het doel onze fysieke assets zo effectief mogelijk te benutten, in een goede balans tussen kosten-prestaties-risico's. Hierbij werken we aan een lange termijn assetplanning en bovendien kijken we naar het bouw-informatiemodel (BIM) om zo onze assetdata actueel, betrouwbaar en compleet naar de toekomst beschikbaar te houden. Tot slot zijn we bezig binnen het spoor slimmer digitaliseren een dataplatform neer te zetten om het voor iedereen veel gemakkelijker te maken om databronnen met elkaar te verbinden, effectieve rapportages te maken en processen te automatiseren. Op termijn is het de bedoeling om bijvoorbeeld zuiveringstechnici in staat te stellen zelf regelingen op te laten stellen zonder tussenkomst van een derde partij. Dit alles wordt gefaciliteerd door het waterschapsbrede datalab dat nu nog in de kinderschoenen staat, maar zal moeten groeien om bovenstaande werkelijkheid te laten worden.

Slimme keten - assetmanagement

Vanuit de slimme keten wordt ook asset management gepositioneerd met als doel onze fysieke assets zo effectief mogelijk te benutten, in een goede balans tussen kosten-prestaties-risico's. Hierbij werken we aan een lange termijn assetplanning die in lijn is met visie 'waarde van de afvalwaterketen 2050'.

5.3 Functies en emissies vormen geen belasting: monitoring waterkwaliteit en reductie emissies van derden

Afwijkingen ten opzichte van het WBP

Geen.

2023 op hoofdlijnen

- Om voorbereid te zijn op de KRW-evaluatie in 2024 hebben we de monitoring op orde en kunnen we data makkelijk ontsluiten. We zetten waar nodig in om aanvullende metingen om bronnen van probleemstoffen nader te duiden en maatregelen voor te bereiden.
- We prioriteren onze vergunnings- en handhavingsactiviteiten gebaseerd op risico's voor de waterkwaliteit en de doelmatige werking van de zuiveringstechnische installaties. In relatie daarmee bepalen we onze positie ten aanzien van opkomende stoffen en zeer zorgwekkende stoffen (ZZS), zoals PFAS.
- In het kader van de omgevingswet werken we samen met andere bevoegde gezagen om éénduidigheid te krijgen in regelgeving en bijbehorende vergunningverlening en handhaving.
- We stellen een beleidsstuk op met criteria voor het doelmatig functioneren van de zuiveringstechnische werken (rwzi's en persleidingen).
- In lijn met de vergunningenstrategie worden de watervergunningen en maatwerkbesluiten geactualiseerd (bezien en herzien).

Meerjarenperspectief

Monitoring

Door intensief monitoren van toestand en trends van de chemische en biologische waterkwaliteit hebben we een goed inzicht in het effect van de genomen maatregelen en de voortgang van het behalen van onze doelen. Op basis van deze monitoring kunnen we inschatten of we 'op koers' zitten, of genomen maatregelen effect hebben en of aanvullende maatregelen nodig zijn. Daarnaast zetten we gerichte monitoring in op nieuwe probleemstoffen en nieuwe ontwikkelingen. Een voorbeeld daarvan is de groep van zeer zorgwekkende stoffen (ZZS), waaronder PFAS. Vanuit de informatie die we hieruit krijgen signaleren we overschrijdingen van normen en kunnen we enerzijds op zoek naar de bron aan de hand van aanvullende metingen en anderzijds de veroorzaker er op aan spreken. We inventariseren het verbruik van ZZS bij inrichtingen, en toetsen dat op waterbezwaarlijkheid, impact op de waterkwaliteit, uitvoering van de benodigde saneringsinspanningen en rapportageverplichtingen.

De analyse data van bedrijven op basis van de vergunningvoorschriften worden gedigitaliseerd en intern ontsloten via het waterkwaliteitsportaal. Hiermee kunnen trends proactief worden gemonitord en kunnen de data via de betreffende rwzi worden gecorreleerd aan het ontvangende oppervlaktewater. Probleemstoffen in het effluent van de zuiveringen en het oppervlaktewater kunnen hierdoor gerichter worden herleid tot activiteiten van bedrijven.

Beheersen emissies via Vergunningverlening en Handhaving

Via vergunningverlening van directe lozingen voorkomen we dat ongewenste hoeveelheden stoffen in het oppervlaktewater komen die het realiseren van onze doelen in de weg staan. Dit geldt ook voor de directe lozingen op onze persleidingen voor het waarborgen van de doelmatige werking van de zuiveringstechnische werken. Voor de indirecte lozingen (veel groter in aantal) die de doelmatigheid van onze zuiveringen bedreigen of een nadelig effect hebben op de waterkwaliteit van het oppervlaktewater, hebben we een adviserende rol naar de gemeenten en omgevingsdiensten.

We zien een toenemende aandacht voor de zogenoemde opkomende stoffen, hier krijgen we steeds meer signalen en vragen over. In dat kader implementeren we de landelijke wegwijzer 'Signalering van Zeer Zorgwekkende en opkomende Stoffen'. We gaan op basis van een actueel overzicht van lozingen risicogericht onze werkzaamheden prioriteren. In dat

kader is het nodig om de positie van het waterschap te bepalen als het gaat om opkomende stoffen.

Samenwerking met bevoegde gezagen

We willen in het kader van de Omgevingswet als één overheid functioneren in de richting van onze inwoners. Daarvoor is afstemming nodig met gemeente, provincie en de omgevingsdienst in de vergunningverlening en handhaving. Daarnaast is samenwerking nodig met gemeente, provincie en rijksoverheid om waterkwaliteitsnormen éénduidig vast te stellen en te interpreteren. Dit is o.a. van belang bij het voorbereiden van de KRW-evaluatie in 2024.

6 Circulaire economie & Energietransitie

Wat staat er in het WBP

Wij willen in het uitvoeren van onze primaire taak zoveel mogelijk bijdragen aan het beperken van klimaatverandering. Daarbij willen we in 2050 onderdeel zijn van een 100% circulaire economie waarin we onze taken klimaatneutraal uitvoeren. Hiervoor moeten we zoveel mogelijk onze grondstofbehoefte beperken en zorgen dat er geen sprake is van waardevermindering van grondstoffen. De afvalstromen moeten zo klein mogelijk zijn. En bovenal: we moeten met onze werkwijze zorgen voor 95% minder emissie van broeikasgassen.

Waar staan we in 2027

We zijn in staat om goed invulling te geven aan de doelstellingen uit Klimaatakkoord en Grondstoffenakkoord.

- Energietransitie: in 2025 zijn we energieneutraal.
- Voor Circulariteit zetten we in op waar we als waterschap onderscheidend kunnen zijn:
 - voor het Circulair bouwen van assets maken we slim gebruik maken van de markt.
 - de focus voor dit onderwerp ligt op onze primaire processen, waarbij we vooral zoeken naar de maatregelen die het meest kosteneffectief zijn.
 - in de ondersteunende processen (huisvesting, facilitair) stellen we ons volgend op.
- Voor emissiereductie werken we een visie en strategie uit en pakken we de kansen van laaghangend fruit.

Wat zijn nieuwe (beleids)ontwikkelingen voor het Thema Circulaire economie en Energietransitie

- De rijksoverheid vraagt de waterschappen te helpen met het opschroeven van groengasproductie in NL t.b.v. de energietransitie. Deze vraag wint aan relevantie door de wens om afhankelijkheid van Russisch aardgas te verlagen.
- In algemene zin constateren we dat – daar waar in het WBP niet gekozen is voor het verhogen van de ambities voor het thema Circulaire Economie en Energietransitie – er in onze omgeving steeds meer ontwikkelingen zich opdringen die van ons vragen om hierin een stap te zetten. Als voorbeeld geldt dit voor het project Rijnkade, waar onze samenwerkingspartner, de gemeente Arnhem, meer van ons vraagt; maar ook bijvoorbeeld de ambitie van de Unie om landelijk te werken volgens de werkwijze van Duurzaam Opdrachtgeverschap. Dit vraagt een duidelijke koers vanuit het waterschap welke volgt uit de nog op te stellen visie en strategie circulaire economie en broeikasgasemissiereductie.

6.1 Circulaire Economie

Vertretpunt vormt het Nationaal Grondstoffenakkoord met als doel een volledig circulaire economie in Nederland in 2050. In het WBP 2022-2027 is afgesproken aan het begin van de planperiode - mede vanuit de al opgestelde grondstofstromenkaart - een visie en strategie circulaire economie en broeikasgasemissiereductie (hierna 'visie en strategie CE en CO2') op te stellen om de verdere koers van het waterschap te bepalen. Deze wordt begin 2023 afgerond, zodat de uitkomst kan worden verwerkt in de volgende perspectievennota.

Afwijkingen ten opzichte van het WBP

Geen.

Circulair inkopen en werken

2023 op hoofdlijnen en meerjarenperspectief

Onderdeel van een circulaire economie is circulair inkopen en werken. In lijn met de landelijke afspraak nemen we circulariteit mee als selectiecriterium in alle aanbestedingen vanaf 2023, als opmaat naar 100% circulair inkopen in 2030. Ook dragen we bij aan pilotprojecten, zoals het winnen van stikstof op de RWZI Duiven/InnoFase, en zoeken we de (regionale) samenwerking op. Tevens gaan we ervaring opdoen met het administratief beprijken van CO2.

Een nadere uitwerking van de ambitie en het meerjarenperspectief volgt vanuit de visie en strategie CE en CO2.

Grondstoffen

2023 op hoofdlijnen en meerjarenperspectief

Vanuit de principes van een circulaire economie wil je zo min mogelijk gebruik maken van eindige grondstoffen en reststromen zoveel mogelijk verwaarden. Op dit moment wordt een deel van de biomassa van het waterschap reeds toegepast als bodemverbeteraar in de landbouw. Daarnaast produceert WRIJ Kaamera op de Grondstoffenfabriek in Zutphen. Het waterschap continueert onderzoek naar de nuttige toepassing van het restslib dat overblijft na de winning van Kaamera, waarvoor we samenwerken vanuit de Kunstmestvrije Achterhoek (KVA) alsook via projecten op Proefboerderij de Marke.

De visie en strategie CE en CO2 zal beschrijven hoe het waterschap verder toewerkt naar de landelijke doelstellingen van 50% reductie in het grondstoffengebruik in 2030.

Water op maat

2023 op hoofdlijnen en meerjarenperspectief

Met de droge zomers van de afgelopen jaren is meer focus ontstaan op de realisatie van een klimaatrobuust gebied. Gezuiverd water is ten opzichte van de totale waterbalans slechts een relatief kleine stroom, maar kan juist in droge zomers een bijdrage leveren aan deze ambitie: lokaal heeft de levering van water op maat impact. We werken dit uit als onderdeel van de Koers Voorraadbeheer en nemen het mee als ambitie voor de KRW-RWZI's. Daarnaast onderzoeken we of gezuiverd afvalwater ook voor andere doeleinden, zoals landbouw of industrie, ingezet kan worden.

Wendbare keten

2023 op hoofdlijnen en meerjarenperspectief

In feite is dit thema de essentie van de visie 'waarde van de waterketen 2050': hoe willen we als waterschap een afvalwaterketen realiseren met een flexibele en circulaire infrastructuur die kan meebewegen met de dynamiek van de omgeving? Enerzijds vraagt dit nog om onderzoek, anderzijds ook om een andere en vaak meer modulaire bouwwijze. In het Water op maat project voor de RWZI Winterswijk zijn de aanvullende zuiveringsstappen uitgewerkt volgens het modulaire Verdygo concept, waarvoor in 2023 wordt gestart met de realisatiefase.

Een visie op de infrastructuur en bouwwijze zal het waterschap de komende planperiode nader uitwerken.

6.2 Energietransitie

Vertrekpunt vormt het Nationale Klimaatakkoord met als doel 95% reductie in de emissie van broeikasgassen in Nederland in 2050 ten opzichte van 1990. Voor het onderwerp **energie** werkt ons waterschap naar energieneutraliteit in 2025. Een visie en strategie gericht op de overige onderwerpen van het Nationale Klimaatakkoord volgt in de eerdergenoemde visie en strategie CE en CO2. Het gaat dan vooral om **emissiereductie broeikasgassen**: naast CO2 betreffen dit ook de broeikasgassen methaan (CH4) en lachgas (N2O). Tekstueel wordt dit veelal afgekort tot CO2-equivalenten of simpelweg CO2.

Afwijkingen ten opzichte van het WBP

Geen.

Energieneutraal in 2025

2023 op hoofdlijnen en meerjarenperspectief

Het waterschap zet in op energieneutraliteit via een mix van duurzame energiebronnen en energiebesparing. Met betrekking tot energiebesparing is het laaghangende fruit geplukt en zijn alleen relatief kleine besparingsmogelijkheden financieel haalbaar.

Emissiereductie

2023 op hoofdlijnen en meerjarenperspectief

Daar waar energieverbruik goed meetbaar is, is dit voor emissie van broeikasgassen minder eenvoudig. De emissies worden beperkt gemeten en er ontstaan (indirecte) emissies vanuit de inkoop van grondstoffen en materialen. Het waterschap wil allereerst zicht krijgen op de actuele situatie. Vandaaruit zullen we de mogelijkheden voor emissiereductie en/of het voorkomen van de vorming van broeikasgassen uitwerken. Uiteindelijk willen we de middellange termijn doelen zoals 49% emissiereductie in 2030 t.o.v. 1990 (Klimaatakkoord) of klimaat neutrale waterschappen in 2035 (richtpunt van de Unie van Waterschappen) halen. Hiervoor werken we in 2023 de visie en strategie CE en CO2 uit. Gezien de onderwerpen die bij de uitwerking van de “visie en strategie CE en CO2” naar voren komen kunnen we beter spreken van een visie en strategie CE en klimaatneutraliteit.

Inzet energietransitie in de regio

2023 op hoofdlijnen en meerjarenperspectief

Waterschap Rijn en IJssel neemt deel aan de Regionale Energie Strategieën (RESsen). Zowel binnen deze trajecten als daarbuiten staat WRIJ open om te onderzoeken of WRIJ-assets door partners benut kunnen worden voor opwekking duurzame energie, zoals aquathermie en zonne-energie.

7 Bedrijfsvoering

Het bestuursakkoord en het WBP geven invulling aan het beleid voor bedrijfsvoering. Hierbij is een richting gekozen van digitale transformatie en wendbaarheid. Deze thema's en maatschappelijk-economische ontwikkelingen hebben in combinatie met de groei van de organisatie de komende PPN-periode een impact op de bedrijfsvoering. Er wordt navenant meer gevraagd van de ontwikkeling en ondersteuning van de organisatie. Bedrijfsvoering kan onder de huidige omstandigheden effectieve ondersteuning van de nieuwe opgaven niet garanderen. Het ontbreekt in de ondersteuning aan mogelijkheden om de juiste mensen op de juiste vraagstukken te krijgen en ondertussen de gevraagde kennis en kunde in te huren.

Wat zijn nieuwe (beleids)ontwikkelingen voor Bedrijfsvoering

- De autonome groei van de organisatie, alsmede de veelheid aan onderwerpen en thema's (deels vanuit de programma's en deels vanuit bedrijfsvoering) en veranderende klantwensen zetten bij de ondersteunende functies aanzienlijke druk op de bezetting. Illustratief is de grotere behoefte aan begeleiding van inkoop- en aanbestedingstrajecten.
- In 2023 worden bestuursverkiezingen gehouden. Dit vraagt inspanning voor de organisatie ervan en biedt kansen om het waterschap nog beter zichtbaar te maken bij de burgers en stakeholders.
- De invoering van de Omgevingswet zal een half jaar later dan gepland plaatsvinden op 1 januari 2023. Deze verdere vertraging heeft voor ons waterschap geen grote impact. Nieuwe manieren van samenwerken binnen onze organisatie (hybride werken) en daarbuiten (omgevingsgericht) zullen zich de komende jaren verder ontwikkelen.
- Voor het herstel en modernisering van het hoofdkantoor is er een gedeeld beeld over de achtergronden, visie en onderbouwing. De fysieke werkzaamheden worden uitgevoerd in 2023. Hierna kunnen we veel wendbaarder inspelen op veranderingen in bezettingsgraad, functies en gebruik.

7.1 Digitale transformatie

Wat staat er in het WBP

De digitale transformatie raakt de kern van ons werk. Ontwikkelingen op het gebied van onder andere datatechnologie, sensing en satellietdata zorgen voor nieuwe kansen en verwachtingen. Onze legitimiteit wordt steeds meer bepaald door ons vermogen om snel, begrijpelijk en betrouwbaar informatie en kennis over water te produceren en te delen, en daarbij ethische aspecten en informatieveiligheid zorgvuldig mee te wegen. We staan aan de lat om te zorgen dat we een antwoord hebben op de wettelijke vereisten en maatschappelijke verwachtingen. We zetten technologie dáár in waar dat van toegevoegde waarde is voor de samenleving en ons werk. Het gebruiken van de juiste informatie in ons werk is niet vrijblijvend. Onze inwoners verwachten navolgbare beslissingen en krijgen steeds meer een gelijkwaardige informatiepositie.

Wat zijn nieuwe (beleids)ontwikkelingen voor Digitale Transformatie

De komende jaren komt een veelheid aan (Europese) wetgeving op ons af, gericht op digitaliseren van overheidsdienstverleningsprocessen, beschikbaarstellen en beveiligen van overheidsdata en -informatie, en het werken met algoritmen.

Samenwerken, bijvoorbeeld met ingenieursbureaus en aannemers, vraagt steeds nadrukkelijker om digitale uitwisseling van informatie in de vorm van digitale modellen en geografie, en om het hanteren van standaard uitwisselingsformaten.

We geven in een aantal ontwikkellijnen richting aan de digitale transformatie:

- Digitale samenwerking
- Waterinformatie en datagedreven werken
- Informatieveiligheid, privacy en ethiek
- Toekomstgerichte organisatie

7.1.1 Digitale samenwerking

Deze ontwikkellijn moet ertoe leiden dat we onze interne en externe samenwerking goed faciliteren via de daarvoor aangewezen digitale informatievoorzieningen, en in lijn met wettelijke vereisten.

Afwijkingen ten opzichte van het WBP

Geen.

2023 op hoofdlijnen

In 2023 optimaliseren we de interne digitale werkwijzen voor samenwerking, bijvoorbeeld in het Microsoft 365 platform en het zaakgericht werken. We zetten een volgende stap in de informatievoorziening rond de uitwisseling van geodata met externe partners. We ontwikkelen een plan om onze dienstverlening verder te digitaliseren, zodanig dat we tijdig aan de wettelijke vereisten kunnen voldoen.

Meerjarenperspectief

In de omgang met burgers, partners en andere overheden opereren we als waterschap met '1 geluid' naar buiten toe. We zorgen voor navolgbare beslissingen, en participatie en dienstverlening worden digitaal gefaciliteerd conform wettelijke vereisten. We zijn in staat om te anticiperen op ontwikkelingen in de wijzen waarop we data en informatie uitwisselen met collega-overheden en andere (keten-)partners zoals adviesbureaus en aannemers. We stellen, conform wettelijke vereisten, data openbaar beschikbaar in een machineleesbaar standaardformaat. We verkennen nieuwe technologische ontwikkelingen zodat we in staat zijn om door te ontwikkelen in het faciliteren van interne en externe samenwerking.

7.1.2 Waterinformatie en data gedreven werken

We zorgen ervoor dat we in staat zijn snel, begrijpelijk en betrouwbaar informatie en kennis te produceren, zodat we onze rol als kennispartner en waterdeskundige, vanuit een goede informatiepositie, kunnen blijven spelen.

Afwijkingen ten opzichte van het WBP

Geen.

2023 op hoofdlijnen

In 2023 vervolgen we onze stappen op het vlak van waterinformatie en datagedreven werken. We brengen in de breedte in beeld welke data van het waterschap met veranderende kwaliteitseisen te maken heeft. We sluiten aan op landelijke ontwikkelingen, concretiseren 'man on the moon', 'zicht op elke druppel' en zetten een volgende stap met het produceren van (water)informatie in het datalab, ter ondersteuning van onze primaire opgaven.

Meerjarenperspectief

We zijn beter in staat doelgericht, betrouwbaar en begrijpelijk waterinformatie te produceren, zodat we onze positie als waterdeskundige en kennispartner kunnen behouden en verstevigen en onze toegevoegde waarde in samenwerkingen met partners vergroten.

7.1.3 Informatieveiligheid, privacy en ethiek

Deze ontwikkellijn heeft als doel dat ons waterschap in staat is om veilig en zorgvuldig om te gaan met informatie, in lijn met bestuurlijke afspraken en wettelijke vereisten; en dat ons waterschap weerbaar is tegen dreigingen op het gebied van cybersecurity.

Afwijkingen ten opzichte van het WBP

Geen.

2023 op hoofdlijnen

We vergroten onze digitale weerbaarheid door, in samenwerking met andere waterschappen via Het Waterschapshuis, onze mogelijkheden voor monitoring en respons uit te breiden. We werken aan rechtmatige verwerking van persoonsgegevens in onze processen. We ontwikkelen ethische kaders rond de toepassing van innovatieve technologieën. We zetten ons awarenessprogramma voort. We geven verdere uitwerking aan de bestuurlijke informatievoorziening rond cybersecurity, privacybescherming en ethiek binnen onze P&C-cyclus.

Meerjarenperspectief

We onderhouden onze digitale weerbaarheid doordat informatieveiligheid, privacy en ethiek zijn geborgd in al onze werkprocessen. De benodigde inzet voor het beheer van informatie, gegevens, applicaties en systemen is hierop afgestemd. Aandacht hebben voor informatieveiligheid, privacy en ethiek is onderdeel geworden van het DNA van onze organisatie. We anticiperen op ontwikkelingen in het dreigingsbeeld door hieruit voortvloeiende risico's te identificeren en zo nodig maatregelen te treffen. We werken daarbij samen met (overheids-)partners zoals het Nationaal Cyber Security Center, Het Waterschapshuis en Rijkswaterstaat.

7.1.4 Toekomstgerichte organisatie

Deze ontwikkelijn heeft tot doel te zorgen dat we als organisatie, unit en medewerker beschikken over passende werkwijzen, vaardigheden, kennis en houding om in een steeds digitalere wereld ons werk te kunnen doen.

Afwijkingen ten opzichte van het WBP

Geen.

2023 op hoofdlijnen

In samenhang met de organisatieontwikkeling die in gang is gezet wordt gewerkt aan een plan voor de stappen die nog nodig zijn rond de toekomstgerichte organisatie. We verbeteren ons op het informatiemanagement. We gaan met medewerkers concreet aan de slag met de impact van digitalisering op hun werk.

Meerjarenperspectief

Digitalisering heeft de juiste plek in onze organisatie. Mensen hebben scherp wat er van hen verwacht wordt en kunnen daar op een goede manier op anticiperen.

7.2 Omgevingswet

De Omgevingswet bundelt en moderniseert de wetten voor de leefomgeving. Hierbij gaat het onder meer om wet- en regelgeving over bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening en natuur. De Omgevingswet staat voor een goed evenwicht tussen het benutten en beschermen van de leefomgeving. De nieuwe wet zorgt voor een samenhangende aanpak van de leefomgeving, ruimte voor lokaal maatwerk en betere en snellere besluitvorming. Daarnaast wordt participatie bevorderd.

2023 op hoofdlijnen en meerjarenperspectief

De omgevingswet illustreert een nog bredere ontwikkeling. Veel van de uitdagingen waar we nu voor staan, kunnen we namelijk onmogelijk alleen oplossen. De pragmatische zelfredzame en zelfbewuste burgers verwachten meer van ons dan vroeger. We zullen meer moeten overleggen en samenwerken met onze partners en inwoners. De werkwijze van het waterschap kenmerkt zich door integraliteit, samenwerking, klantgerichtheid en participatie.

De Omgevingswet vraagt een essentieel andere kijk op maatschappelijke vraagstukken. De burger moet zijn vragen over de omgeving zoveel mogelijk via één loket kwijt kunnen en komt veel meer centraal te staan. Het adagium 'nee, tenzij' wordt vervangen door een 'ja,

mits'. Dit vraagt vooral het kunnen hanteren van een andere dan ons eigen vertrouwde perspectief. We zullen betrokken zijn bij visie- en planvorming van ketenpartners, zoals de omgevingsplannen van gemeenten.

Borging in de organisatie

De door het Waterschap beïnvloedbare onderdelen zijn klaar voor werking. De komende jaren staan in het teken van ervaring opdoen in werken met de Omgevingswet en afstemmen met medeoverheden ter bevordering van de één overheidsgedachte. We gaan aan de slag met het door ontwikkelen van de waterschapsverordening door deze beleidsmatig te herzien. Een kritiek onderdeel van het slagen van de stelselherziening is de werking van het digitaal stelsel omgevingswet (DSO).

7.3 Continu ontwikkelen

De omgeving verandert sneller dan ooit, en ons waterschap moet zich blijven aanpassen om relevant te blijven. Dat maakt dat we ook in de bedrijfsvoering significant moeten versnellen, voor onze eigen ambities (groeiende organisatie), maar ook om invulling te kunnen geven aan het goed invullen van rol als overheid (Wet Open Overheid, cyber-veiligheid, ect.); dit legt een grote druk op de mensen en de processen in de bedrijfsvoering.

2023 op hoofdlijnen en meerjarenperspectief

We zijn en blijven een regio voerende uitvoeringsorganisatie. In een dynamische omgeving gaat de regie er wel anders uit zien: meer samen met anderen in een netwerk. Ook verandert de uitvoering van ons waterwerk, alleen al door de klimaatverandering en de digitalisering. Wat blijft is de betrokkenheid en trots op ons werk, de diepgewortelde vak- en gebiedskennis en de combinatie van beleid en uitvoering.

De belangrijkste factor die het verschil gaat maken tussen falen en succes is het explicieter maken van keuzes, het beter prioriteren en sturen. De grootste uitdaging in 2023 is om bij dit alles de integraliteit te bewaken, steeds het meervoudig perspectief te hanteren. Daarnaast is het essentieel dat onze medewerkers zich continu (blijven) ontwikkelen en dat we hen in staat stellen hun talenten ten behoeve van ons waterschap goed in te zetten. Ook dienen we in een lastige arbeidsmarkt meer dan ooit een aantrekkelijke werkgever te blijven, die medewerkers weet te boeien en te binden.

Borging in de organisatie

We willen een lerende organisatie zijn. Via programmasturing, intern opdrachtgeverschap en assetmanagement hebben we al verbetertrajecten in gang gezet. De gesprekken over functioneren en ontwikkeling zijn een proces van continue dialoog, geven en vragen van (wederzijdse) feedback en coaching.

8 Financiële consequenties en meerjarenraming

In dit hoofdstuk worden de relevante financiële ontwikkelingen verkend met hun gevolgen voor het waterschap. Het gaat hierbij zowel om gevolgen voor de lasten, als voor de baten. De verkenning leidt tot voorgestelde kaders voor de komende begroting.

Voor deze PPN is gerekend met de volgende uitgangspunten.

Baten

- Tarief watersysteemheffing BAK 3% +WBP 2,5% = 5,5%¹ in 2023 daarna 3%
- Tarief zuiveringsheffing BAK 3% +WBP 2,5% + energieopslag 2,5% = 8%² in 2023 daarna 3%

Lasten

- Grondstof- en energieprijzen: meest waarschijnlijke inschatting van de disruptie in de prijzen van € 5,4 mln.
- Formatie: stelpost van € 1,0 mln.
- Afschrijvingsbeleid: Componentenstelsel variant 2, component Civiel 50 jaar (afschrijvingslasten volgen in 2024)

Het afschrijvingsbeleid wordt in de Begroting/Meerjarenraming met dit afschrijvingsbeleid uitgewerkt. De gekozen variant zoals voorgesteld in het bestuursvoorstel horende bij deze PPN is in dit document verwerkt.

¹ Percentage t.o.v. basisjaar 2019.

² Percentage t.o.v. basisjaar 2019.

³ Bij het WBP is onderscheid gemaakt tussen inspanningen die financieel gedekt zijn (groene blokken) en extra ambities (blauwe blokken). Voor de uiteindelijk gekozen extra ambitie (klimaatgezond) is meerjarig opgenomen welke extra middelen we daarvoor nodig hebben (Begroting/MFR 2022-2025). Voor 2022 is hier 2,5% tariefsverhoging voor ingezet. Voor 2023 hebben de financiële ruimte die er is, nodig om de stijging van de grondstofprijzen op te vangen, en zijn dus alle inspanningen van Klimaatgezond niet meer financieel gedekt en dus "nieuw". Dit betreft € 1,0 mln., zie onderstaand tabel.

Daarnaast is voor 2023 bestuurlijk een nieuwe opgave gedefinieerd (modelberekeningen extreme neerslag) waar € 0,2 mln. voor is opgevoerd.

8.1 Ontwikkeling baten

De verwachte ontwikkeling van de omvang van de belastingeenheden wordt hieronder weergegeven en is gebaseerd op inzichten vanuit de eigen organisatie, externe bronnen en prognoses van het gemeenschappelijk belastingkantoor GBLT.

a) Aantal VE's

Bij de bedrijven wordt een daling van het aantal VE verwacht in 2023. Voor een belangrijk gedeelte komt dit door minder VE bij een paar grote lozers in ons beheergebied. Dit wordt veroorzaakt door de nasleep van de coronacrisis waardoor de productieomvang nog niet volledig benut wordt. Daarnaast liggen er ook een aantal bedrijfsspecifieke oorzaken aan ten grondslag. Vanaf 2024 verwachten we herstel van het aantal VE, al blijft hierbij onzekerheid bestaan over de langetermijneffecten van de coronacrisis op de productieomvang van een aantal lozers.

De woonruimten laten een licht stijgend beeld zien op basis van de verwachte bevolkingsopbouw in de komende jaren.

b) Watersysteembeheer

De prognose voor de ontwikkeling van de gebouwde eigendommen (WOZ-waarde) is gebaseerd op gegevens van de Waarderingskamer en macro-economische voorspellingen van bankinstellingen. Voor 2023 groeit het prijspeil op de woningmarkt verder. We verwachten een WOZ-waardestijging van 10% in 2023. Op basis van de meest recente realisatiecijfers zien we daarmee dat de opwaartse trend van de afgelopen jaren nog niet ten einde lijkt te zijn. Voor de jaren daarna verwachten we eveneens groei, al bestaat er hierbij meer onzekerheid over het verwachte groeitempo. Daarom ramen we voorzichtigheidshalve voor 2024 een stijging in van 7,5% en in de jaren daarna 3,0%.

De overige belastingcategorieën laten een relatief stabiel beeld zien ten opzichte van de voorgaande ramingen.

c) Oninbaar en kwijtschelding

Bij oninbaar verwachten we in de komende jaren een relatief stabiel beeld ten opzichte van de voorgaande ramingen. De actualisatie laat een oninbaarheid zien van rond de € 0,4 mln. in 2023. In de jaren daarna stijgt deze mee in lijn met de verwachte tariefontwikkelingen.

Bij de kwijtschelding zijn de ramingen verbeterd ten opzichte van de voorgaande ramingen. De eerder verwachte verslechterende economische omstandigheden lijken vooralsnog uit te blijven. Dit resulteert in een verwachte kwijtschelding van € 2,3 mln. in 2023 oplopend naar € 2,7 mln. in 2026. Hierbij is ook rekening gehouden met het effect van de verwachte tariefstijgingen in de komende jaren.

d) Dividend

Voor 2023 en verder wordt er gerekend met een totale dividenduitkering van € 4,3 mln. bestaande uit € 4,0 mln. van de NWB-bank en € 0,3 mln. van Waterstromen BV. Dividend wordt niet getoond in het operationeel resultaat (per taak) maar afzonderlijk.

e) Tariefontwikkeling

Voor de watersysteemheffing is in 2023 gerekend met een tariefstijging van 5,5% conform de uitgangspunten uit de eerder vastgestelde begroting 2022. Voor de zuiveringsheffing wordt boven op deze uitgangspunten een 'energieopslag' van 2,5% voorgesteld ter dekking van de gestegen disruptieve kosten. In de jaren daarna hanteren we een tariefstijging van 3,0% met 2019 als basisjaar, conform de uitgangspunten uit het bestuursakkoord.

8.2 Ontwikkeling lasten

De ontwikkeling van de financiële parameters inflatie en rente wordt hieronder weergegeven. Voor deze gegevens is uitgegaan van de cijfers van het Centraal Planbureau (CPB) en de door onszelf berekende rekenrente. In deze PPN is daar bij de doorrekening rekening mee gehouden.

Totale netto-lasten per programma

bedragen in € mln.

	Begroting 2022	BURAP 2022-1	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
programma Veiligheid	10,5	10,6	11,0	11,4	12,0	12,2
programma Watersystemen	47,3	48,2	52,2	54,2	55,9	57,5
programma Afvalwaterketen	56,0	57,0	62,1	62,0	63,0	65,0
Totaal netto-lasten PPN 2023-20226	113,8	115,8	125,2	127,6	130,9	134,6
MJR 2022-2025	113,8	113,8	119,0	122,8	124,6	127,2

a) Inflatie

Het CPB stelt in haar Macro Economische Verkenning van maart jl. dat de inflatie voor 2023 2,2% zal bedragen. Voor de jaren 2024-2026 wordt een gemiddelde van 2,0% afgegeven. Met name voor de stijging van de grondstoffen- en energiekosten is moeilijk een eenduidig indicator te vinden. Voor de meeste Overige Kosten zijn de cijfers van het CPB aangehouden, voor de grondstoffen- en energieprijzen heeft de ambtelijke organisatie een inschatting gemaakt. Dit is gedaan aan de hand van Vuistregel voor prognoses in zeer onzekere situaties:

- Meest waarschijnlijke inschatting: baseren op de gemiddelde prijs in de afgelopen 6 maanden.
- Maximale bandbreedte op het verschil tussen minimum en maximum in de laatste 2 jaar. De meest waarschijnlijke inschatting is een kostenstijging van € 5,4 mln. met een bandbreedte van € 2,0 mln.

b) Rente

De rekenrente daalt naar verwachting van 2,18% in 2023 naar 1,92% in 2026, voornamelijk a.g.v. de eerder gedane herfinancieringen van leningen tegen een lager tarief. De rekenrente is een door ons berekende rente op basis van alle uitstaande leningen.

c) Investeringsraming

Periodiek wordt een analyse gemaakt van de voortgang van de voorbereiding en realisatie van voorgenomen projecten binnen de programma's. In deze perspectievennota is uitgegaan van de meest actuele investeringsraming.

Netto Investeringsraming 2023-2026

bedragen in € mln.

	Begroting 2022	BURAP 2022-1	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Veiligheid	8,8	9,2	10,0	9,8	8,3	7,8
Watersystemen	12,1	10,1	13,2	13,1	12,3	13,3
Afvalwaterketen	13,0	8,5	18,2	19,8	16,8	7,5
Totaal programma's	34,0	27,8	41,4	42,7	37,5	28,5
Vaarwegen	0,9	0,9	3,0	0,4	0,0	0,0
Totaal programma's incl. Vaarwegen	34,9	28,7	44,4	43,1	37,5	28,5
MJR 2022-2025	34,9	34,9	39,0	34,0	31,7	

d) Personeelslasten

Voor de personele lasten is uitgegaan van een jaarlijks autonome stijging van 3%. Al wordt wel een verhoging verwacht a.g.v. de cao en de krappe arbeidsmarkt. Dit wordt in de risicoparagraaf opgenomen.

e) Overige lasten

De ontwikkeling van de overige lasten zijn voor het komende jaar onzeker. Met name de markt voor de grondstoffen, brandstoffen en de energiemarkt is erg volatiel.

Ambtelijk is een risico-inschatting gemaakt van deze kosten aan de hand van Vuistregel voor prognoses in zeer onzekere situaties:

- Meest waarschijnlijke inschatting: baseren op de gemiddelde prijs in de afgelopen 6 maanden.
- Maximale bandbreedte op het verschil tussen minimum en maximum in de laatste 2 jaar.

Het meest waarschijnlijke inschatting is een kostenstijging van € 5,4 mln. voor deze disruptieve kosten met een bandbreedte van € 2,0 mln.

Bestuurlijk gezien kan gekozen worden voor deze meest waarschijnlijke kostenstijging, of een lagere kostenstijging, waarbij het risico op een overschrijding toeneemt. Bij het minimale scenario wordt de volledige bandbreedte van € 2,0 mln. ingezet, waarbij de kostenstijging van € 3,4 mln. is.

f) Onzekerheden en risico's

Hier worden de onzekerheden in de kosten benoemd waarbij ontwikkelingen gemonitord worden maar waarbij nog geen uitspraak te doen is over de eventuele financiële gevolgen. Deze zijn daarom niet in de ramingen meegenomen, maar kunnen op termijn wel tot kosten leiden. In het kort betreft dit de volgende zaken:

- Coronacrisis, hoewel we al voor een groot gedeelte door de coronapandemie heen zijn en de vaccinatiegraad oploopt, kunnen lange termijneffecten zich nog voordoen. Uitkomsten van onderhandelingen over nieuwe arbeidsvoorwaardenregeling, vanaf 31 december 2021.
- Renteontwikkeling en het effect op de pensioenlasten. Daar waar pensioenverzekeraars de dekkingsgraad moeten baseren op de rente zien we dat de ontwikkeling van de rente een impact heeft op pensioenpremies. Voor de komende jaren blijft hier een latent risico aanwezig.
- We zien jaarlijkse dat door maatschappelijke ontwikkelingen (krapte arbeidsmarkt, CAO-ontwikkelingen) de personele kosten onder druk staan. Vooralsnog is gerekend met een jaarlijkse stijging van 3%; we volgen de ontwikkelingen nauwgezet en waar nodig stellen we bij via de Burap 1 of 2.

8.3 Afschrijvingsbeleid

Duurzaam Financieel Beleid (DFB). De keuzes die samenhangen met ons DFB zijn dan ook sterk verbonden met de ontwikkelingen in het Waterbeheerprogramma. Met deze PPN wordt voorgesteld om het afschrijvingsbeleid met ingang van 2023 aan te passen met het Componentenstelsel. Dit zou inhouden dat de nieuwe investeringen vanaf het begrotingsjaar 2023 worden opgedeeld in 'componenten' met de daaraan gekoppelde nieuwe afschrijvingstermijnen. Deze termijnen zijn gebaseerd op het advies van de Unie van Waterschappen en zijn in deze PPN verwerkt. Aan het algemeen bestuur wordt voorgelegd of zij af wil wijken van deze afschrijvingstermijnen, zie onderstaande varianten.

Componenten	Voorstel UvW	Variant 1	Variant 2
Keringen	50	50	50
Civiel	25	35	50
Mechanisch	15	15	15
Elektrotechnisch	15	15	15
Proces Automatisering	15	15	15

Meerjarig financieel perspectief

Het meerjarig perspectief is opgesteld met als uitgangspunt de opgaven uit het WBP en het bestuursakkoord, uit te voeren binnen de aangegeven financiële kaders. De verwachte positieve resultaten worden op grond van het duurzaam financieel beleid (DFB) toegevoegd aan de bestemmingsreserve DFB.

Het geactualiseerde meerjarenperspectief komt er als volgt uit te zien.

SAMENVATTING RIJN EN IJSSEL

bedragen in € 1.000

Meerjarenraming 2022-2025	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Baten	110,3	117,3	121,7	125,9	130,1
Lasten	113,8	119,0	122,8	124,6	127,2
Operationeel resultaat	-3,5	-1,7	-1,1	1,3	2,9
Dividenden	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Resultaat voor bestemmen	0,8	2,6	3,2	5,6	7,2

Mutaties BURAP 2022-1 en PPN

Baten	1,7	2,9	5,0	6,2	6,9
Lasten	1,9	6,1	4,9	6,4	7,4
Operationele mutaties	-0,2	-3,2	0,1	-0,1	-0,5
Dividenden	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Mutaties voor bestemmen	0,9	-3,2	0,1	-0,1	-0,5

bedragen in € 1.000

PPN 2023-2026	BURAP 2022-1	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Baten	112,1	120,3	126,7	132,1	137,0
Lasten	115,8	125,2	127,6	130,9	134,6
Operationeel resultaat	-3,7	-4,9	-1,0	1,2	2,4
Dividenden	5,4	4,3	4,3	4,3	4,3
Resultaat voor bestemmen	1,7	-0,6	3,3	5,5	6,7
Inzet BR Huisvesting	0,0	0,6	0,6	0,6	0,0
Inzet BR DFB	0,2	0,0	0,3	0,9	1,5
Resultaat na inzet BR	1,9	0,0	4,3	6,9	8,2
Bestemmen reserve DFB	1,9	0,1	4,3	6,9	8,2
Bestemmen vrije reserve	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0
Resultaat na bestemmen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand vrij inzetbare reserve per 01-01	3,8	3,8	3,7	3,7	3,7
Toevoeging/onttrekking reserve	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0
Stand vrij inzetbare reserve per 31-12	3,8	3,7	3,7	3,7	3,7
Stand BR Huisvesting per 31-12	3,4	2,8	2,2	1,5	1,5
Stand BR DFB per 31-12	18,3	18,4	22,4	28,4	35,1

Opmaat naar begroting en meerjarenraming

Met inachtneming van het geschetste meerjarig financieel perspectief zullen per taak de volgende lasten (exclusief de dividendinkomsten NWB en Waterstromen) en investeringsvolumes als uitgangspunt worden gehanteerd bij het opstellen van de Begroting 2023:

- Netto lasten voor de taak Watersysteembeheer (programma's Watersystemen en Veiligheid): € 63,1 mln., bij een investeringsvolume van € 23,2 mln.
- Netto lasten voor de taak Zuiveringsbeheer (programma Afvalwaterketen): € 62,1 mln., bij een investeringsvolume van € 18,2 mln.

In de volgende tabellen worden de geactualiseerde baten en lasten per taak samengevat.

SAMENVATTING WATERSYSTEEMBEHEER

bedragen in € mln.

Watersysteembeheer	Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
Meerjarenraming 2022-2025	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	55,9	60,5	63,0	65,7	68,4
Lasten	57,8	60,8	63,1	64,7	66,2
Operationeel resultaat	-2,0	-0,3	-0,1	1,0	2,2
Dividend NWB	2,7	2,8	3,2	4,0	4,0
Resultaat voor bestemmen	0,8	2,5	3,1	5,0	6,2

Mutaties BURAP 2022-1 en PPN

Baten	1,3	2,5	4,1	5,0	5,3
Lasten	0,9	2,3	2,6	3,2	3,5
Operationele mutaties	0,4	0,1	1,5	1,7	1,8
Dividend NWB	0,0	-2,8	-1,3	-1,3	-1,4
Mutaties voor bestemmen	0,4	-2,7	0,2	0,4	0,4

bedragen in € 1.000

PPN 2023-2026	BURAP 2022-1	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Baten	57,1	62,9	67,1	70,6	73,7
Lasten	58,7	63,1	65,7	67,9	69,7
Operationeel resultaat	-1,6	-0,2	1,4	2,7	4,0
Dividend NWB	2,7	0,0	1,9	2,7	2,6
Resultaat voor bestemmen	1,1	-0,2	3,3	5,4	6,6
Inzet BR Huisvesting	0,0	0,3	0,3	0,3	0,0
Inzet BR DFB	0,2	0,0	0,2	0,4	0,6
Resultaat na inzet BR	1,3	0,1	3,8	6,1	7,1
Bestemmen reserve DFB	1,3	0,1	3,8	6,1	7,1
Bestemmen vrije reserve	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Resultaat na bestemmen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Stand vrij inzetbare reserve per 01-01	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Toevoeging/onttrekking reserve	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand vrij inzetbare reserve per 31-12	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0

Stand BR Huisvesting per 31-12	1,9	1,5	1,2	0,8	0,8
Stand BR DFB per 31-12	11,1	11,2	14,9	20,6	27,2

SAMENVATTING ZUIVERINGSBEHEER

bedragen in € mln.

Zuiveringsbeheer	Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
Meerjarenraming 2022-2025	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	54,5	56,9	58,7	60,2	61,7
Lasten	56,0	58,3	59,7	59,9	61,0
Operationeel resultaat	-1,5	-1,4	-1,0	0,3	0,7
Dividend NWB en Waterstromen	1,6	1,5	1,1	0,3	0,3
Resultaat voor bestemmen	0,0	0,1	0,1	0,6	1,0

Mutaties BURAP 2022-1 en PPN

Baten	0,5	0,5	0,9	1,3	1,6
Lasten	1,0	3,8	2,3	3,1	3,9
Operationele mutaties	-0,6	-3,3	-1,3	-1,9	-2,3
Dividend Waterstromen en NWB	1,1	2,8	1,3	1,3	1,4
Mutaties voor bestemmen	0,6	-0,5	-0,0	-0,6	-0,9

bedragen in € 1.000

PPN 2023-2026	BURAP 2022-1	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Baten	54,9	57,4	59,6	61,5	63,3
Lasten	57,0	62,1	62,0	63,0	65,0
Operationeel resultaat	-2,1	-4,7	-2,4	-1,5	-1,6
Dividend Waterstromen en NWB	2,7	4,3	2,4	1,6	1,7
Resultaat voor bestemmen	0,6	-0,4	0,0	0,1	0,1
Inzet BR Huisvesting	0,0	0,3	0,3	0,3	0,0
Inzet BR DFB	0,0	0,0	0,1	0,5	0,9
Resultaat na inzet BR	0,6	-0,1	0,5	0,9	1,0
Bestemmen reserve DFB	0,6	0,0	0,5	0,9	1,0
Bestemmen vrije reserve	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0
Resultaat na bestemmen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Stand vrij inzetbare reserve per 01-01	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7
Toevoeging/onttrekking reserve	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0
Stand vrij inzetbare reserve per 31-12	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7

Stand BR Huisvesting per 31-12	1,6	1,3	1,0	0,7	0,7
Stand BR DFB per 31-12	7,2	7,2	7,5	7,8	7,9

Netto lasten 2023 per programma

De lasten per programma zijn, na aftrek van subsidies, vergoedingen en/of andere bijdragen, ook als volgt weer te geven:

bedragen in € mln.

Programma	Raming 2023
Veiligheid	11,0
Watersystemen	52,2
Afvalwaterketen	62,1
Totaal lasten	125,2

Netto lasten 2023 per programma

8.4 Ontwikkeling weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is gebaseerd op een risico-inventarisatie waarbij gekeken is naar de mogelijke risico's die het waterschap loopt en wat de financiële impact daarvan zou zijn. Vervolgens wordt gekeken naar de kans dat dit risico zich voordoet en op basis van die analyse is een weerstandsvermogen bepaald. Het weerstandsvermogen is begin 2022 opnieuw herijkt. Voor de komende jaren verwachten we dat een weerstandsvermogen van € 3,250 mln. toereikend is. Dit bedrag is reeds in eerdere jaren in de reserve geplaatst.

8.5 Ontwikkeling schuldpositie

Hieronder wordt de ontwikkeling weergegeven van de schuldquote. In het bestuursakkoord is aangegeven dat er een streven is om in 2028 de schuldquote van 250% te behalen. In de begroting 2022 werd het zichtbaar dat door de aantrekkende economie en de groeiende WOZ-waarde de inkomstenpositie van het waterschap begon te herstellen. Daarentegen zien we vanaf de begroting 2022 ook de lastenpositie met veel onzekerheden stijgen.

In deze PPN wordt het zichtbaar dat met de verbetering van de inkomstenpositie en de stijgende lastendruk de schuldquote van 250% haalbaar wordt in het door het algemeen bestuur gestreefde jaar 2028. In onderstaande tabel wordt de ontwikkeling van de schuldquote voor de komende PPN weergegeven en in de figuur wordt een doorkijk na de PPN gemaakt.

Schuld in % van de begroting (netto schuldquote)	Begroting 2022	Prognose 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
stand eind van begrotingsjaar	302%	286%	293%	280%	272%	257%

